

DEO OPTIMO MAX.

QUÆSTIO MEDICA,

*QUOD LIBETARIIS DISPUTATIONIBUS
mane discussienda, in Scholis Medicorum, die Jovis undecimā
mensis Decembris, anno Domini M. DCC. XLIX.*

M. MICHAEL - PHILIPPO BOUVART, Regio
Professore & Regia Scientiarum Academæ Socio,
Doctore Medico, Præside.

An acida Pestis Antidotum?

I.

ESTIS morbus periculissimus, vel solo nomine formidabilis. Pestis *λογίας* Græcis dicta, est morbus *epidemius*, contagiosus, perniciosus, à veneno subtili & putrefaciente ducens originem. Illius morbi causa duplex, alia *occasionalis*, alia efficiens. *Occasionalis* non una quidem; anni scilicet tempesates inæquales, aët ultra modum siccus vel humidus, calores immodiici, prava terrarum exhalationes, aqua corrupta, cadavera insепulta, frumenta corrupta, pravi cibi, fames denique. Nec inter has causas oblitæ volunt quidam authores animi *pathemata*. Hæc omnia totidem causæ *occasionalis* & communes februm malignum & pestilentium *epidemicarum*, nunquam vero apud nos cause sunt primariae pestis, quæ his in regionibus aliquotæ fecit. Pestis enim verè apud nos exoticæ est, & proris extranea ex communis omnium authorum consensu. Prosper Alpinus ait, merces inquinatas, ex Syriâ, Barbariâ advectas, pestis faces in Ægypto accendisse. Idem author, ait quidem, frequentibus Nili inundationibus, morbi aquarum & corruptione, procreari vapores, totidem femina morborum malignorum & pestilentium; sed affirmat veram pestem etiam in Ægypto quam calidiori quam nos Sole uritur, ab extraneis tamen afferri locis. Testantur & Medici omnes, quotquot ægris (a) operi tulere in Massiliensi peste ultimâ, anni scilicet 1720. Testantur & antiquiores (b) qui in Europâ diversis temporibus, diversisque locis operam dederunt peste afflitti. Sedes pestis propriæ regiones torridæ (c). Rarissimè temperatis & frigidis in regionibus primariò & subito nascitur, sed ad eas per contagium ex calidissimis oris pervenit. Quænam sit causa primaria hujuscæ luis, ambiguntur. Fatentur verò multi Medici, esse in fanguine agrotantium, partes quæ sunt vera femina morborum, quibus idem morbi possunt communicari & re ipsâ communicantur. Homo, v. g. variolis & aliis morbis corruptus, alteri sano casu facilè transmittit. Quid sunt verò illi femina? Salsia & sulphura intellige. Illa variè miscetur, variè modificatur. Pro diverso gradu *exaltationis* & *volatilisationis* varios edunt effectus. Sic in hisce regionibus febres malignas, in aliis pestem generant. Pestis enim quæ in nativo Solo oritur, dicit originem à singulari humorum *trashi*, quâ liquores extra modum omnem, naturæ nostræ tam exitialem contrahunt diathesim, ut in primigenia corporis nostri principia transire proris respuant, eaque potius pervertant, hac, humorum corruptionem & putredinem generat; quod demonstrant signa hujus morbi. Ex illâ putredine, que efferuntur *miasmatiæ*, sunt salia acria, *alkalia*, volatilia, fontes plerumque morborum pestilentium; ab homine peste inquinato, similia, & magis adhuc *corrosiva* effe-

(a) Relation historique de la peste de Marseille. Observations sur la peste de Marseille par Mrs. Michel & Bertrand Médecins agrégés à Marseille. Pestalozzi, dissertation sur la peste & autres.

(b) Thucydides, de bello Pelop. lib. 2. Lucianus, Proco-

pus de bello Persico cap. 22. Evagre hist. Eccles. lib. 1. cap. 28. Guy de Chauliac grande Chirurgie, Traité 2. Doct. 2. chap. 5.

(c) Celeberrimus D. Geoffroy in Thesi an aqua savientia pefci *spissatissimum* extimum, I. Corol.

A

renunt , quæ sanè cujuslibet hominis perspiratione dissoluta , novas excitant tragedias . Dupli ergò origini , suos debet natales pestis . Natura Soli , unde endemicæ tunc morbi non men meretur . Contrahitur & contagio , mercurius nempè & vestibus , aut aliis id genus miasmata pestifera diù longèque fervantibus , quibus veluti seminaria lues , ad exteror longè latèque dispersitur , & tunc epidemici nomen obtinet . Insignis ergò in hoc morbo , adest putredo , quam efficien tem & proximam ejus causam dicunt . Quodcumque igitur remedium virtute corruptioni adversante pollebit , & illam virtutem solidis partibus , humoribusque inducere , vel illis infundat , fervare valebit , illud habeatur antidotus eximia .

I I.

S Y M P T O M A T A Græcè sonant idem ac Latinè accidentia . Quemadmodum à morbo sunt , ita morbi eausam , indolemque demonstrant . Sic à veneni pestiferi effectibus , pestis causa agnoscere . Non idem in omnibus . Primi levè horrore corripuntur segni . Torpefunt artus . Mox astus insolitus urit praecordia . Intensè rubescunt gena . Visus turbatur , aut ardent , aut stupore oculi . Tinniunt aures . Lingua ficitas adeat , quandoque nigredo . Arida fauces aspera siti deuruntur . Nec sitis est extincta prius quam vita bibendo (a) . Difficilem sapienti trahunt spiritum , interdum gemitu interruptum ; & per anhela patientium ora fetidus & nausificans efflatur spiritus . Dolores capitis rarii acres pungunt , sepius gravantes lecto affigunt . Vigiliis , delirio , convulsivis subsultibus , alii torquentur , alii sopore gravi premuntur . Anxietas cordis magna . Febris adest modò levis , modò vehemens . Pulsus sèpè validus , quandoque naturali ferè similis , aut lentus , interdum debilis & creber , æqualis modò , modò inæqualis , vel etiam intermittens . Quibusdam vires deficiunt omnino , aut prosteruntur , aut robusta fervantur ad mortem usque . Utinam si inspexeris , modò naturalis appetit , modò rutilans & flammea , modò cruda & tenuis , quin etiam sèpè turbida . Morbus in nonnullis cädem die has vicissim subit mutationes . Adeat singultus . Quibusdam haud infrequentius lèditur ventriculus , nausēa , vomiti biloſi facundissimo . Sudores in his pauci , aut nulli , in illis copiosi , in nonnullis gravevolentes , coloris (mirum dictu) (b) vari , citrini , purpurei , viridis , nigri , & velut sanguinolenti . Huic symptomatum iliadi , non raro accedit natum , oris , oculorum , aurium , penis , uteri . [mali plerumque omniis] hemorrhagia . Sunt quibus malea rubicundæ , purpureæ , violacea , nigra , modò paucæ , modò multæ , hic angusta , illæ late , at ferè rotundæ , nunc in una corporis parte , nunc in aliâ , sèpè in toto corporis habitu appareant . In præcipuis corporis glandulis , tumores exortiuntur , bubones , parotides , antrum , carbunculi . Quæquidem exterritissima sunt pestis indicia , præsentim si febris aut comitantur , aut excipiunt . Tales effectus immanem putredinem nonne denotant ? In peste igitur , ut ait Hippocrates , nil nisi corruptio , nil nisi putrefactio , quæ celeriter corpora afficit , juvante scilicet eo quo vehitur aer . Vis igitur pestem sanare , imminentem præcavere ; talia adhibeas remedia , quæ solidas partes , simul ac fluidas , à tam contagiosis putredinis labo vindicent , quæ pestiferorum miasmata vi septica fortiter obſtant , quæ miasmata illa arcent à corpore , ante illorum ingressum in corpus , enervent atque debilitent ; ingresa , illicè præfocent & penitus extinguant .

(a) Ovid. VII. martan . Luer. lib. 66.

(b) Frid. Hoffm. Disputatione de peste , Thesis D. Chevalier . An cutatio peste ex symptomatis ?

I I I.

C E R T I S S I M U M sanè advertit tam fevum , subitumque malum , præsidium , fuga . Mox , longè , tardè ; cede , recede , redi . Optimum & prudens consilium ! Sed quācūc paucos sanos fervore potuit ! Illo uti penes quemque non est semper . Propera igitur acidis subtilissimo illi veneno frenum injicere . His in casibus Divina , ut ait dicam , quis neget exurgere commoda , ex omnipotio , succo citri , aut aurantiorum , vel laetè aciduliculo tempstevit exhibitis ? Quis dubitet aceti vires & energiam in rerundendâ pestilientis aëris ferociâ ? Cui tandem non nora , hujusque acidi virtus & præstantia in fanguinis inflammatoriis diathesi refrenandâ ? Acidis nonne dominantur figuraturve spiritus malignitatis invēctores ? Putrefactionem nonne sustinent præsentem , nonne incipientem coerecent ? Quot vegetabilis , quot animalia , salse & aceto condita , perlóngum intacta fervantur ? Accèto , nil certius , ad vestes peste inquinatas , mercede omnis generis emundandas . Ad purgandum aëta nil salubriss . Illius partes volatiles , longè latèque quācūc illissimè in auras diffunduntur , ut brevi testatus odor . Illa tunc particula (a) alexi-

(a) Hecquet append. de peste p. xlvi.

teriam formant atmosphera nubem acidam densatam, compactamve, in quam arietando, infecti aeris vibratio citio faciuntur. Non tantum vi impelluntur in superficiem corporis, generisque nervosi. Illae partes iis particulis, (b) veluti balsamo, lita, contagii spicula manebunt inoffensa. Aer tunc, ut ita dicam, hi misnatis liberatus, jam pulmones blandius afficit, nec faces & incendia in fanguinem poterit asportare. » Ut inspiratus aer, ait Fracalotorius, (c) sincerior ingrediatur, ... nares tangito spongiola acto infusa. Estate & calidis temporibus, ait Diemer, (d) multis corticem citri cavum, extra etiam per parvum foramen medullam, aut pomum eburneum . . . cui parva spongia aceto theriacali madefacta etat imposita, naribus objiciendum dedimus. Vallesius (e) etiam jubet spongiam vel linimentum aceto intinctum, saepius naribus admovere: quod confitum quoque probat Jacobus Hotftius. Quantum autem valeat acetum, ait Diemer, (f) ad aeris pestilientis emendationem, abunde satis compertum habent nautae, qui Indos perunt. Multoties enim vchemens pestis ipsos invitad, dum longius tertis absunt, quam cum ob medicamentorum inopiae compescere nequeunt, solo multoties aceto, si ejus copiam habeant, profligare solent. Quod non tantum aeris ad sanationem, & sanis ad præservationem, exhibent, sed eodem etiam totas naves interiores diligenter quotidie abluant & emendant, hocque pacto brevi tempore intestinum hostem expellunt. Hinc etiam Liddelius (g) jubet aedes illas, in quibus aliqui pestiferi mortui sunt, primò scopis bene emundare, ac postea aceto acertrimo ablucere. «

(b) Idem.

(c) Fracalotorius de morb. contag. p. 81. Geoffroy, V. Corol. Sennert de præservatione à pesti. Eucharius Rhodion dit, qu'ainé un bouquet de rose trempé dans le vignaigre devant la bouche & lenez, on peut parler à un pestiféré, sans gagner la peste.

(d) Diemer, lib. 2, cap. 2. Franciscus Citesius idem sentit, & alii quanmuli.

(e) Vallesius tract. de epidem. cap. 9.

(f) Diemer, lib. 2, cap. 5, p. 133. Rhases de re med. lib. 4, cap. 2.

(g) Liddelius de peste. Sennert idem sentit.

I. V.

EX his itaque acida intus & extrà exhibita summa pestis antidotum esse testatur medicorum praxis unanimi. Tempore pestis, inquit Diemer, (a), cibos commen- davi euchymos & facilis digestionis, ut sunt, panis optimus, caro agmina, perdices &c. ova gallinacea, lac acidum ebutaratum &c, (c) quod etiam à Rhæsc valde commendatur, (d) quorum condimenta conficerem jussi, cum talibus que cordis robur firmant, putredines impediunt & tollunt, ac corruptionibus malignis resistunt: qualia sunt vinum, acetum, omphacium, cappares, uva immatura, berberis, cerasa morella acida &c. Potus sit salubris, inquit Heurnius (b), cervisia vim circorum habeat; aqua si quis uratur ci affundat jalobium acutis citri malis. Uno verbo, instat Diemer: [c] animadvertis, acetum fuisse unum ex optimis præservativis, dummodo eo non uterentur asthmatici, tussiculosi, aliive qui aliquod pectoris aut pulmonum vitium habebant. Suá verò, inquit aliis Medicus [d], quodlibet corpus vestitur atmosphera, transpirantium nempe jugiter halituum nube, qui aëris inimicitis, innata suâ indole corporis protegunt. Ab his venier tutela fortior, si à sanguine acidis imbuto dimananter, ut potè cuius diarhesem redolentes, depellendis hostilibus aeris miasmati illam objicient. Sint ergo sanguinis efflatus acidis enutriti, atomorum acies, aut agmina crunt, quæ, velut nimis interposita umbrâ, corpus tegent «. Hinc quoties perspiratio insensibilis particularum harum acidatarum copia erit onusta, toties nedum favaret intromissioni horum miasmatum, si non destruet, ea multum infringet. Hæc affert bona (e) singularis corporum atmosphera. Nec nostra nos fallit opinio. Expertis tandem crede Medicis. » Reptiuntur (f) viri valetudinarii, quorum insensibilis perspiratio est acidà à naturâ aut morbo (g). Illi impunè peste infectos adeunt. Miasmata pestifera, vestibus suis adhaerentia, secum ferti possunt, illæsi ipsi, & cum aliis pestem communicare. Felices fanè illos suâ infirmitate valetudinarii. Imitetur ergo naturam Medicus, quem digna manet profligandæ pestis gloria. » Acidum enim (h) genuina miasmatis putrida & sulphurea indolis visiuctus esse antidotus. Quippe quod, teste Chymia, sulphur & sassa volatilia figit & encravat. Certa & diurna experientia confirmatum habemus (i) poma citri, acetum, vini, si quis iis dextrè usus fuerit, alexipharmacis & aliis quæ in auxilium pestis

(a) Diemer, cap. 6, p. 137. Heurnius de febre pestil. p. 113. Hoffm. idem sentit.

(b) Heurnius de feb. pestil. p. 113. & Riverius de feb. pestil.

(c) Diemer, cap. 10, p. 159. & alii idem sentiunt.

(d) Hacquet appenda de peste, p. XLIV.

(e) Idem.

(f) Pestalozzi, dissertation touchant la peste de Marseille, p. 30.

(g) Idem.

(h) Hoffm. de feb. pestil.

(i) Idem de venenia.

» prompta sunt remediis , palmam praetipere , quia nihil potentius putredini & motui
 » ejus intestino resistit quam acidum. Aceto vinos & nares probè colluenda , vel fru-
 » stum pomii citrei ore tenendum , ventriculo quoque jejunio , parcis tamen hac assumenta
 » esse peritisim in peste curandâ medici magno cum fructu imperarunt. Frangitur enim
 » & enervatur hâc ratione immediate & proximè contagii vis virulenta. In ipsâ enim
 » peste , morborum maximè maligno , ait idem author , (k) summum alexiterium dici
 » mereetur acetum vel simplex vel compositum. Succus quoque limonum , item pomorum
 » citri , syrups acetotitatis citri , cum oleo de cedro conditus. Idem sentit Diemerib . (l)
 » acetum maxima virtutis est adversus plurima venena , idemque etiam omnes Medici ,
 » jam à multis seculis experientia comperti sunt , fortiter resistere pestilenti malignitati
 » nec ferè quenquam practicum invenias , qui ejus alexipharmacam vim non agnoscat ,
 » & aceti usum , tam in præservatione , quam in curatione pestis , summis laudibus
 » non extollat. Rhases lib. de peste , cap . 5 , acerum tanti facit , ut illud omnibus cibis
 » & potibus , multisque medicamentis admiscere , eodemque etiam domos consperge-
 » re , & aërem corrigerre jussit. Nos , ait Diemer. [m] In hâc peste vidimus multos
 » pauperes , qui quotidie manè aceti vini cochlearie unum aut alterum bibebant , me-
 » lius fuisse præservatos , quam multos alios qui pretiosissimis antidotis utebantur.

(k) Hoff n. de specificis . & Riverius de febr. pestis.

(l) Diemerib . cap . 9 . p . 170. Pestalozzi dix . dans sa dis-
fertation sur la peste que les Habitans de Marville tem-
poient même leurs chevaux dans le vinaiage avant que de
les poster. D'où l'Auteur des observations faites sur cette

peste conclut , p . 49 . que le grand & salutaire usage que
les Médecins ont fait des acides détermineroit à croire
que le specifique contre la peste , consiste en quelque es-
pèce d'acide.

[m] Diemerib . cap . 9 . p . 170.

V.

IN Nôstra ergò assertione , nec accusanda prejudicata opinio , nec pertimescenda , ubi
 I conspirant in unum & ratio & experientia. Hipp. ipse sylvas integras combusit , ut
 acido ex lignorum oleis erumpentes , [a] pestem averteret ad abigeret. Quinimò acida
 etiam mineralia non minus felicitate in usum adhibuerunt Medici , tam in peste quam
 in febribus pestifentibus & malignis. Testis si Mindererus , qui ipse locis pestis af-
 flictis interfuit & de eâ egregie scripsit. Disertis , ait , verbis , Nulla est purro [b]
 nullus infœctio , qua per acidâ non superetur ; sane ut liberinè loquer , si mibi vitriolicorum
 remediorum usus , vel interdicteretur , vel inhiberetur , ego ad curationem Pestis nunquam
 vel certi inermis accederem. Idem testatur Fonseca. Joannes Crato , Augenius de Monte-
 Sancto , Martinus Rulandus & alii , in febribus pestifentibus spiritum vitrioli summo-
 perè prodesse testantur. Et ego , ait idem Mindererus , id testari ingenui possum , me non modò
 cum syrapis , sed etiam cum conservâ rofarum , mixtum , felici cum successu eum exhibuisse.
 Quid plura ? è sulphure communi , suffimenta olim Hippocratis iussi (c) omnium fue-
 runt efficacissima , ob acidum sulphuri innatum , & ab igne evolutum. Ratum ergò
 maneat ab acidis pestem extinguiri. Nullib[us] non reperies pesti acida competere. Nulla
 ergò præstantior Antidotus acidis , quia innata suâ indole miasmatâ pestifera destrucere
 humorumque purgandem arcre & præpedare valent.

Ergo acida Pestis Antidotum.

(a) Thesis D. Davier de Breville. An pestis remedium ignis ?

(b) Mindererus de peste.

(c) Vide Tract. Diemerib . de peste lib . 1 . cap . 5 .

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Josephus Lallemant.

M. Claudius Bourdier de la
Mouliere.

M. Ludovicus - Maria Pouffe ,
Censor Regius.

M. Petrus Poissonnier , Professor

M. Guillelmus Ruellan.

M. Antonius Cajamajor , Censor
Regius.

& Censor Regius.

M. Antonius Le Camus.

M. Petrus Arcelin.

M. Raymundus de la Riviere.

Proponebat Parisiis LUDOVICUS - JOANNES - BAPTISTA COSNIER ,
 Parisinus , Saluberrimè Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus ,
 A. R. S. H. 1749 , à sextâ ad meridiem.